

Nr 74.

Av herr **Rosén**, *angående skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder för att genom fränjande av Norrlands kolonisation hämma emigrationen.*

Frågan om stärkandet av vårt lands försvarskraft har blivit allt mera brännande. Men i den diskussion, som föres härom och om sättet för frågans lösning synes man helt och hållet se bort ifrån en sida av saken, som enligt mitt förmenande måhända är den allra viktigaste.

Vårt försvar kan icke göras starkt endast och allenast därigenom att man anskaffar stora och dyrbara krigsfartyg, anlägger fästningar och förser armén med moderna vapen. Det är minst lika nödvändigt att ha en god tillgång på levande försvarskraft. Redan nu finnas talrika vakanser med undantag för officerskårerna, som alltid äro fulltaliga, ofta övertaliga. Vakanserna bli givetvis inte färre genom sådana försvarsåtgärder som kräva ännu mera folk. Nödvändigt är också att se till, att vi inte få uteslutande befäl och underbefäl. Det behöves även trupper, och talrika sådana, om framgång skall vinnas i ett eventuellt försvarskrig. Men trupperna få inte bestå av missnöjt folk, som hyser den uppfattningen att de ingenting ha att försvara. Sådant folk kommer ej att utföra några storverk. Det måste sörjas för att folket verkligen känner och vet att det har något att försvara.

I fråga om befolkningsförhållanden är Sverige mycket ogynnsamt ställt, jämfört med övriga europeiska stater.

Av 19 stater hava Frankrike, Spanien, Norge, Italien och Portugal mindre folkökning än Sverige.

Endast Norge och Finland ha ett mindre invånarantal per kvadratkilometer än Sverige.

Endast Norge har ett mindre antal ingångna äktenskap på 1,000 invånare än Sverige.

Endast Belgien och Frankrike ha ett mindre antal levande födda på 1,000 invånare än Sverige.

Frågar man vari förklaringen till dessa för Sverige ogynnsamma förhållanden äro att söka, svara några att de bero på den »sedliga förvildningen». Jag anser att den huvudsakligaste anledningen är att söka den mycket stora *emigrationen*.

Även i detta avseende intar vårt land en märkesplats. Av invandrarna till Förenta staterna 1910—1911 hade Sverige släppt till 0,38 % av sin befolkning, Danmark 0,27 %, Ryssland och Finland 0,12 %, Tyskland 0,05 %, Schweiz 0,01, Italien 0,54, Norge 0,58 o. s. v.

Under åren 1902—1912 utvandrade 271,165 människor från Sverige — inte åldringar och barn utan mest folk i sina bästa år. Immigranternas skara uppgick till 92,851 personer, alltså en nettoutvandring av ej mindre än 178,314 personer.

Av emigranterna voro 152,645 män, därav 21,647 eller 13,35 % 20 år gamla. Störst var antalet emigrerade 20-åringar åren 1902 och 1903 — tiden för senaste värnpliktsökningen — då 3,126 resp. 2,547 lämnade landet året före värnpliktstidens inträdande.

Under 1912 lämnade 2,780 män och 1,040 kvinnor i åldern 19—20 år sitt fädernesland.

Allra kraftigast är emigrationen från Norrland, som trots sin folkfattigdom fick släppa till ej mindre än 15,9 % av det under 1912 bokförda antalet emigranter från hela riket. Härtill kommer ett ej ringa antal, som kvarstå i våra kyrkböcker men befinna sig i annan världsdel.

Det är ingalunda det sämsta folket som emigrerar. Tvärtom torde emigranterna i huvudsak utgöras av de dugligaste och mest företagsamma, de som känna på sig att de skola lyckas slå sig fram.

Omkring 2,000 manliga 20-åringar årligen — vilken oerhörd åderlåtning är ej detta för vårt folkfattiga land och för dess försvar. Än värre ter sig emigrationen, då man vet att under senaste tioårsperioden ej mindre än 47,53 % av samtliga emigranterna utgjordes av personer i åldern 20—35 år. Det är många bataljoner, som på detta sätt gå förlorade för varje år, utan att man söker finna botemedel häremot.

Orsakerna till den sorgliga företeelse, emigrationen erbjuder, äro flera. Alldeles visst är emellertid att en av de förnämsta anledningarna måste sökas i svårigheten för en ung man att bilda eget hem. Man klagat över flykten från jordbruket till industrien, där arbetsökande trängas, men huru skall det kunna vara annorlunda, då det är förenat med hart när oöverstigligen svårigheter för en man utan annat kapital än två starka armar att erhålla en jordbit att bruka. Kronan har väldiga områden utmärkt god odlingsmark i Norrland, som nu ligga värdelösa för staten.

Det finns massor av folk, som icke har någon högre önskan än att få arrendera ett lämpligt område sådan jord för att därpå försörja sig, men den myndighet som förvaltar dessa områden är ofta obeveklig, när det gäller jordupplåtelse. Folket vet detta, och många gånger får man höra att det är lönlöst att ens göra ett försök att erhålla jord på kronomark.

Föreställningen om jordbruksmöjligheterna i Norrland är tyvärr alldeles oriktig. Och den kan knappast vara annorlunda, då det finns vetenskapsmän som i tal och skrift bevisa att folk icke kan existera på jordbruk inom denna landsända, bevis, som understrykas med uttalanden att man hellre skulle rekommendera sina söner att bli jordbrukare i Kanada än i Norrland. Det är inte blott möjligt utan mycket troligt att det är gynnsammare förhållanden för en nybyggare i Kanada än i Norrland, men erfarenheten visar att även den senare kan reda sig, och då detta styrkts med starkare och mera påtagliga bevis än statistiken kan det knappast anses fosterländskt att utföra en sådan missionering som den åsyftade. Man gör klokt i att säga folk sanningen, att låta dem känna förhållandena sådana de verkligen te sig utanför studiekammaren, och med ledning härav må var och en själv välja såsom honom bäst synes.

Den uppfattningen att Norrland icke är lämpligt för jordbruk är föråldrad. Att den blivit djupt rotad är begripligt, ty det fanns en tid då man hyste samma mening beträffande Uppland. Denna senare villfarelse försvann så småningom, när påtagliga bevis började hopa sig för att Uppland dugde att odla och att jordbruket även gav odlaren lön. Liknande bevis ha under många år framlagts även från Norrland. Hushållningssällskapens berättelser, som tyvärr ägnas alltför ringa uppmärksamhet, visa tydligt och klart att Västerbottens län knappast står Kronobergs län efter i fråga om jordbruk. Och det är en naturlig sak att så är, då enligt lektor E. O. Arenander på Ultuna »man i Småland i allmänhet skulle vara glad, om man hade sådan jord som i Norrland». Han säger därjämte att »även de myrar, som ligga inom moränlidernas region, äro av utmärkt beskaffenhet såsom odlingsjord». Jorden inom »fjällens och is-sjösedimentens region» är inte heller att förakta. Den ger på många ställen så vackra rågskördar, att man på en del håll i Skåne icke kan frambringa liknande. Och man lefver häruppe på jordbruk, ehuru man kan ha ända till 15 mil till närmaste väg. Det är klart, att befolkningen icke har fullt så höga anspråk på livet, som jordbrukarna i de trakter, vilka äro lyckligare lottade i fråga om kommunikationer och annat. Men däri är ju intet ont. Visserligen kan man invända, att nödår en och annan gång förekommer. Det är sant, men det beror till mycket stor del på bristande kommunikationer. Frånvaron av sådana vålla att produkterna

betalas mycket lågt, medan allt vad man skall köpa får betalas mycket dyrt. När en jordbrukare i Stockholmstrakten betalar 66 öre för socker, får en jordbrukare i Sorsele betala 80 öre, och när den förre får minst 2 kr. 10 öre för smöret, får den senare 1,40, trots lappmarkssmörets utmärkta beskaffenhet.

En hemmansägare vid sjön Malgomaj i Vilhelmina socken har varit jordbrukare där i 25 år. Han började med en skuld på sitt jordbruk av 2,800 kronor. På denna skuld återstod 1912 ett belopp av 265 kronor. Men under tiden har han fött upp åtta barn. Hans jordbruk ligger 5 mil från närmaste väg och jordmånen på platsen ifråga betecknades af distriktslantmätaren såsom »halvdålig». Den väl matade rågen mätte dock över 2 meter i längd.

Lantmätaren upplyste, att i en annan by i trakten fanns meterdjup mylla, och därunder kalkbotten. Enligt hans uppgift är växtligheten på denna ort fenomenal.

Litet varstans i dessa nordliga bygder började för ett 20-tal år sedan folk att slå sig ner på kronojorden och odla densamma. Det var behovet av en bit jord att livnära sig på som tvang en del fattiga människor att trotsa myndigheterna och taga ett litet område i besittning. »Nöden har ingen lag». Man må säga hvad som helst om dessa människors handlingsätt — säkert är, att utan dessa pionjärer hade de 866 skogstorp och 224 odlingslägenheter som vid 1911 års utgång funnos inom Västerbotten och Norrbotten icke varit till, och lika säkert är, att en hel del av dessa odlare i sådant fall sannolikt brutit bygd i annat land. Det är framförallt dessa personer, som i handling visat att Norrland kan koloniserats och att även värdelös kronojord kan genom odling föda sin man.

Två arbetare kommo 1894 till en kronopark i lappmarken, nära två mil från närmaste väg, långt från någon människoboning. Där började de odla och bygga av virke, som revirförvaltningen sålde till dem. Den ena lyckades omsider få kontrakt på sin lägenhet, där han nu föder 2 hästar, 2 oxar, 5 kor och 22 får. Den andra däremot kom i onåd hos en skogsstatens tjänsteman och vräktes från den stuga han i 18 år bebott, sedan hans odling och några hektar därutöver upplåtits arrendefritt på 15 år till traktens rikaste hemmansägareson. I arrendet ingår förmodligen även den stuga och de övriga byggnader, som mannen under årens lopp uppfört. Vräkningen förrättades vid midnatt en dag i augusti 1912, då mannen och hans vanföra hustru samt två barn, 3 och 1 år gamla, fingo ligga över natten under bar himmel. Bohaget måste förvaras i en jordgrop till den 12 december, då myrarna frusit så att detsamma kunde avhämtas. Men då var större delen därav, bland annat en symaskin, förstört. Vräk-

ningen var så obarmhärtig, att till och med en del fisk, som upphängts till torkning på en stång ute på åkern, kastades ut i skogen.

icke ett enda öre får mannen för sitt 18-åriga arbete. Han kom därifrån mera utblottad än då han började att odla. På detta sätt får icke Norrlands kolonisation bedrivas. Myndigheterna skola tillvarataga och bevaka statens intressen, men tjänstemännen missuppfatta sin ställning, om de uppträda som förtryckare. Därför att en person representerar det allmänna behöver han icke sakna mänskliga känslor.

Vid Juktån i närheten av den stora jordbrukarbyn Bastuträsk i Stensele socken började den nu 71-åriga B. I. Holmgren år 1895 olovligt odla kronojord. Han bodde till en början under en upp- och nedvänd båt, men byggde sig snart en stuga, till vilken det behöfliga timret inköptes av kronan. Skogsstatens tjänstemän sökte gång efter annan få honom bort från kronoparken, men mannen var envis som den måste vara, vilken har för avsikt att försörja sig av en bit nästan värdelös jord. Han stannade alltså kvar, trots de upprepade hotelserna om vräkning. Efter 12 år fick han kontrakt på sitt nybygge, 5 hektar jord, och sedan dess har kronan utarrenderat ytterligare 4 hektar åt honom. Till hjälp i arbetet har han haft sin nu 38-åriga son, vilken genom direktör Rösiös välvilja fått genomgå en småbrukarkurs på Hagaberg, utan att resa, underhåll eller kursen kostade Holmgren ett öre. På detta synnerligen välskötta jordbruk, Norrlunda, en av de vackraste odlarbragder man kan få se, födes nu en häst, 4 kor, 2 ungnöt och svin, men dessutom finnes hö till avsalu. Här odlas korn, råg och potatis samt grönfoder, och numera har anlagts en präktig köksträdgård, där det bland annat även växer rosor. Statsbidraget, 500 kronor, erhöll Holmgren först 1911. Dessförinnan hade ingen hjälp lämnats honom. 1913 erhöll han andra pris för sitt jordbruk. Att han ej fick första pris berodde endast därpå att ladugården var i mindre gott skick. Detta är emellertid icke Holmgrens fel. Han begärde för länge sedan av revirförvaltningen 180 timmer till ny ladugård, men detta kunde ej beviljas. Sedan ritningar uppgjorts och skriftväxling förts mellan Holmgren och myndigheterna i två år, fick han äntligen år 1913 tillstånd att erhålla en utstämpling av träd på rot till 200 kronors värde. Det beror nu på revirförvaltaren, huru skogen värdesättes. Men man kan vara förvissad att på Norrlunda skall uppföras en präktig ladugård.

Holmgrens exempel har följts av en hel del andra, som under årens lopp slagit sig ned vid Juktån. På ett område av en halv mils utsträckning i längd utefter älven finnas nu 20 torp eller odlingslägenheter. Med ett fåtal undantag reda sig dessa människor rätt bra. Ingen behöver lida nöd. Någon arbetsförtjänst erhålla de i kronoskogarna med avverkning

under vintermånaderna. Men flertalet av dem ha icke fått uppbara något statsbidrag, alldenstund de icke uppfyllt den nu gällande förordningens mycket olämpliga bestämmelse om villkoren för statsbidragets utbetalande. En tredjedel utbetalas när manbyggnaden är färdig, en tredjedel när ladugårdsbyggnaden är färdig och återstående tredjedelen när minst en hektar jord uppodlats. Denna bestämmelse, vari Riksdagen sistlidet år beslöt att begära ändring, tillämpas olika av olika revirförvaltare. De som vilja hjälpa torparna hålla icke så styft på formerna, men de som helst se att kronojorden vore befriad från detta såsom obehörigt ansedda intrång tillämpa bestämmelserna orimligt strängt. En torpare berättade för mig i början av detta året att hans manbyggnad vore fullt färdig, men att målning av förstugan och trappuppgången till vinden icke verkstälts, enär mannen icke hade råd att köpa färg, och av denna anledning kunde revirförvaltaren icke godkänna byggnaden såsom färdig. På sådant sätt kan en torpare mycket lätt drivas bort från sin lägenhet, ty han har under årens lopp ådragit sig en del skuld för byggnadsmaterialier m. m. Det är för övrigt under arbetets början som en nybyggare skulle hållas under armarna och lämnas statsbidrag i mån av arbetets fortgång. Då skulle han slippa att svälta, såsom nu mycket ofta är fallet innan han hunnit få något ur jorden, och om de största bekymren för födan vore borta skulle arbetet bli lättare och utsikterna för framgång större än vad nu kan vara fallet.

Exemplen kunde mångfaldigas. De redan anförda visa emellertid klart och tydligt, dels att för odling lämplig kronojord kan föda sin brukare, dels att kolonisationen icke skötes på det sätt den borde skötas.

Vid de besök som jag gjort hos torparna vid Juktån och på åtskilliga andra platser ha dessa uttalat en del önskemål, som de hoppas att statsmakterna måtte behjärta.

Det som mest bekymrar dem är deras osäkra ställning och det enligt deras mening obehöriga och oförtjänta förmynderskap, för vilket de äro utsatta av jägeristatens ofta unga och oerfarna tjänstemän. Vidare ha de ingen säkerhet för att under livstiden få besitta sina lägenheter och njuta frukten av sitt eget arbete. En liten förseelse mot det stränga kontraktet, och avhysningen kan väntas när som helst. Än mindre ha deras efterlevande någon trygghet för att vid makens och faderns frånfälle få övertaga och med samma rätt bruka den jord, han brutit. De önska icke äganderätt, men tryggad besittningsrätt för sig och sina efterkommande.

Mot äganderätten anför de, att sådan icke kan erhållas utan skuldsättning. Men även om skuldsättning icke behövde ifrågakomma är äganderätten på ett sätt mera vansklig än den tryggade besittningsrätten, ty om sjukdom och olyckor eller missväxt inträffar, kunna sådana svårigheter

uppstå att egendomen genom iråkad skuld eller oförmåga att fullgöra ränta och amortering kan gå ifrån honom.

Utdikningsanslag äro nödvändiga. De medföra i allmänhet överraskande goda resultat. Jordbrukaren får pengar, åkerjordens areal ökas och frostländigheten minskas. Det finns »utfattiga» byar, exempelvis Rentjärn i Malå socken, som genom dylika anslag »arbetat upp sig» betydligt. Bdrag till kartlösen äro erforderliga. Ofta möter mycket stora svårigheter för en torpare att kunna lösa de för avdikningsanslags erhållande upprättade kartorna. För staten har ett sådant anslag knappast någon betydelse, men för en fattig jordbrukare skulle det betyda mycket.

Vidare önska innehavare av torp och odlingslägenheter större areal. I allmänhet äro lägenheterna högst 5 hektar, men detta är för litet. De önska helst 10 hektar, vilken areal även vid kolonien vid Juktån torde kunna tilldelas var och en i sammanhängande områden.

En svårighet, varöver mycket klagades, är den att de sakna det stöd som ett mindre skogsområde skulle kunna skänka. Dispositionsrätten till ett sådant skulle också befria dem från att för varje gång som ett träd behöves för gårdens reparation, till ved eller dylikt göra framställning hos revirförvaltaren om utbekommande av ett sådant. Det uttalades önskan att en koloni skulle tilldelas en skogsallmänning, tillräckligt stor att bereda delägarna en nettoinkomst på omkring 150 kronor årligen. Man var övertygad om att det på en sådan allmänning skulle bli verklig skogsvård, vilken är på de norrländska kronoskogarna så gott som okänd, enär inga nämnvärda kostnader offras därpå. Här skulle det emellertid ligga i delägarnas eget intresse att erhålla största möjliga avkastning, vilket nödvän gör att arbete nedlägges på att göra skogen växtlig.

Staten hade för år 1911 en nettobehållning av 2 kronor 36 öre per hektar duglig skogsmark från kronoskogarna över hela landet. Härav torde framgå att avsättningen av en allmänning till varje på kronans mark anlagd jordbrukarkoloni eller ett skifte, avdelat till enstaka liggande lägenhet, icke kan medföra någon avsevärd minskning av statens skogsinkomster. Snarare skulle måhända en rationell skogsvård på sålunda upplåtna områden kunna bli ett föredöme för staten själv, varigenom avkastningen från dess skogar kunde ökas. Torparna ha nämligen i många fall visat sig vara verkliga förgångsmän, som kunna övervinna stora svårigheter, och det är mycket troligt att de skulle bli det även i förevarande fall.

Upplåtelse av skogsområden till odlarna på kronojord kan icke medföra någon som helst skövling, ty dels finnes utsyningsstvänet, dels blir skogsmarken icke odlarnas egendom. Endast de träd, som jägeribetjningen utstämplat, får av skogsinnehavarna avyttras eller på annat sätt användas.

Slutligen är kommunikationsfrågan här som annorstädes synnerligen viktig. Där utfartsvägar saknas, äro alltid svårigheterna stora. Enkla vägar, som i anläggning betinga 7,000 à 10,000 kronor milen äro i regel tillräckligt goda. Anspråken ställas icke högre av dem för vilka de äro avsedda.

Av allra största vikt är emellertid, såsom jag i en motion vid 1912 års riksdag framhöll, dels att den som önskar odlingslägenhet på kronomark kan få sin önskan uppfylld utan lång väntan, dels att lägenheter utstakas kolonivis, dit sökande hänvisas att själv välja den lägenhet han finner lämplig. Ur alla synpunkter är det en olycka, att lägenheterna spridas vida omkring. Av allt att döma har det varit till en ofantlig fördel för torparna vid Juktån att de slagit sig ner i varandras närhet, ty härigenom övervinnas många svårigheter. De lära mycket av varandra i fråga om jordbrukets skötsel, och de stödjade och hjälpa varandra på olika sätt. Synnerligen viktigt är det också med hänsyn till vägars anläggning och skolors anordnande att byar bildas.

Min nyssnämnda motion bifölls i huvudsak av Riksdagen, som avlät en skrivelse till Kungl. Maj:t. Något synbart resultat har dock icke förmärkts. Det har uppgivits, att domänstyrelsen anmodat revirförvaltarna att då tiden så medger utstaka jordbrukskolonier. Man torde kunna antaga att flertalet revirförvaltare icke haft tid att verkställa sådan utstakning. Jägeristatens tjänstemän intressera sig helt naturligt för sin egentliga uppgift, och denna ger dem också full sysselsättning, därest densamma skall på ett tillfredsställande sätt fyllas. Finnes därtill en viss ovilja emot kolonisationen, och sådan kan man ofta konstatera, kommer utvecklingen i önskad riktning att gå ytterst långsamt, om man ens kan vänta någon utveckling.

Ett talande exempel härpå är följande. En äldre lägenhetsinnehavare i Degerfors revir gjorde för tre år sedan hos domänstyrelsen framställning om att till sin lägenhet på omkring 5 hektar få upplåtet ytterligare ett område. Såsom skäl åberopades, att hans båda söner ville stanna hemma och hjälpa till med jordbruket. Möjligen hoppades de att en gång få övertaga detsamma. Skulle ny upplåtelse ej kunna ske, återstode för dem intet annat än att emigrera. Revirförvaltaren anförde, att större delen av redan upplåtna 5 hektar jord vore odlad och i utmärkt god hävd samt att lägenheten vinterfödde 4 à 5 kor m. m. Byggnaderna, särskilt ladugården, vore präktiga. Men då det kunde befaras, att det redan odlade området bleve vanhävdadt, om ytterligare jordupplåtelse skedde, avstyrktes framställningen. Sönerna behövde inte emigrera utan kunde skaffa sig arbete på annat håll. Överjägmästaren instämde häri och domänstyrelsen resolverade, att ansökningen icke föranledde någon åtgärd, men skulle sty-

relsen, när nu gällande kontrakt om några år utginge, taga i övervägande huruvida lägenhetens areal kunde ökas. Efter något år passerade domänstyrelsens chef det åsyftade stället, som ligger utmed allmänna landsvägen. Han torde då hava funnit att lägenheten ligger alldeles ensam, att mycket stora utvecklingsmöjligheter finnas för jordbruket utan något som helst intrång på skogen och att mannen gjort sig förtjänt av bifall till sin ansökan. Jag föranleddes till detta antagande därav att torparen anmodades inkomma med ny ansökan. Sådan insändes också, men vilket öde som drabbat densamma känner jag icke.

Om en enskild person äger en myckenhet jord, för vilken han ej har användning, och folk erbjuder sig att odla upp densamma alldeles gratis, blott de få ta avkastningen och erhålla något litet stöd vid arbetets början, men jordägaren vägrar att gå med härpå, så skulle denne knappast kunna anses som en god förvaltare av sin egendom. Om därtill kommer att jordägaren hade att påräkna viss andel av kostnaden för nära nog allt vad brukaren av den värdelösa jorden inköper av livsförnödenheter, jordbruksredskap och annat, samt en viss årlig avgäld av jorden kunde förväntas efter ett antal år, men upplåtelse det oaktat vägrades, så skulle tänkande människor sannolikt betrakta egendomsherren såsom oförständig. Komme han i ekonomiskt trångmål, så skulle ingen förvåna sig däröver.

I fråga om kronan och jordupplåtelseerna förhåller det sig ungefär så. Det är oförståndigt att ej odla den odlingsbara jorden. Det är oförståndigt att ej låta de människor, som ha lust och kraft att odla kronojord, också få denna blygsamma önskan uppfylld. För kronan tillkommer ett ännu starkare skäl än för den enskilde. Kronan erhåller på detta sätt en ej föraktlig förstärkning av försvaret. Den som skall leva på att odla kronojord får sannerligen icke ligga på latsidan. Det måste vara en duktig arbetare. Och sådana ha vi icke så gott om, att vi ha råd att årligen exportera några tusen till andra länder.

Folkmängdstättheten är inte stor i nordligaste Norrland. År 1910 funnos 1,6 invånare per kvadratkilometer i Norrbotten, 2,9 i Västerbotten och 2,5 i Jämtland. Vore det inte av betydelse åtminstone för försvaret att söka uppbringa dessa beklagligt små siffror genom det enda möjliga sättet: kolonisation.

I Norrbotten, Västerbotten och Jämtland skördades år 1912 40,000 hektoliter höstråg, 1,000 hektoliter våråg, 1,062,300 hektoliter korn, 110,100 hektoliter havre, 41,000 hektoliter blandsäd, 15,400 hl. arter och 950,900 hl. potatis. Vore det inte alla skäl i att avsevärt öka dessa skördar, då så är möjligt? Anledningen härtill synes vara så mycket större, som Sverige under år 1910 importerade malen och omalen spannmål för 54,969,585

kronor 47 öre, därav för 16,990,627 kronor från europeiska Ryssland. Då vi inte exporterade någon spannmål, synes det som om vi i händelse av krigiska förvecklingar skulle stå oss ganska illa beträffande den ingalunda oviktiga brödfrågan.

År 1906 höll rektor Arenander, Ultuna, föredrag för ett antal riksdagsmän m. fl. om jordbruksmöjligheterna i Norrland. I detta föredrag, som på begäran utgavs i broschyrform, heter det bland annat:

»Det är synd att föda skog på god jord».

(Gottlänskt ordspråk).

För att jämföra jordbruk med skogsbruk få vi ej låta duperas oss därav, att vi genom avverkning av *en skog på en gång få en stor summa*, då *jordbruket däremot synes ge så litet*, utan vi måste anlägga en liten annan synvinkel för att rätt bedöma dem inbördes och ur nationalekonomisk synpunkt. För att belysa den frågan, vill jag anföra de reflexioner, som en bonde gjorde till mig, när han tävlat om och vunnit hushållningssällskapets pris för rovodling: »Här har jag nu fått för *över 600 kronor rovor på ett år per hektar*, men om jag säljer en hektar väl belägen och »grov samt ohuggen» skog, så kan jag icke beräkna att få mera än *500 kronor per hektar*. Men en sådan skörd kan jag icke taga oftare än vart 60—100:de år. Tänk, huru mycket gräs, korn, rovor och potatis jag kan få från samma hektar jord under 60—100 år!»

Lektor Arenander fortsätter: »Sådant var hans enkla resonemang. — Det förmår oss emellertid att anlägga den rätta måttstocken. Jag har roat mig att uträkna det sammanlagda värdet under 60 år på skördarna från 1 hektar åkerjord i Norrland, lagd i 8-årig cirkulation med 1) träda, 2) midsommarråg, 3, 4, 5, 6) vall, 7) havre och vicker, 8) $\frac{1}{3}$ korn, $\frac{1}{3}$ potatis, $\frac{1}{3}$ rovor. — Värdet av dessa skördar blir vid *mycket måttlig skördeberäkning* (ja nästan väl låg) och vid *mycket måttliga priser* dock *4,472 kronor 80 öre!* Vilka stora nationalekonomiska (folk- och djurnärings-) värden representera ej dessa av den odlade jorden vunna produkter, och huru mycket folk kan ej under tiden ha sin bärning och utkomst av den till jordbruk använda mot den till skog lagda! — Och den befolkningen är därtill den bästa och den sundaste ett land kan äga. Vore jorden lagd till skog under tiden, så skulle ingen ha sin utkomst av densamma, utan folket skulle dö ut ett par gånger om, innan nästa skörd kom.

Det är denna måttstock, som vi skola anlägga, när vi vilja jämföra båda. Och det är därför också som i alla tider och hos alla folk det ansetts som en Gudi behaglig gärning att bryta ny bygd och vidga kulturens rämärken.

Naturligtvis gäller detta endast sådan mark, som är odlad, eller som är lämplig för odling. Det ges mycken mark, som endast är lämplig till och kan och bör bära skog. Om sådan mark kan det icke vara tal vid en dylik jämförelse.

Jag formulerar min uppfattning sålunda: *Det är en stor nationalekonomisk förlust för en nation, när odlad mark lägges till skog, eller odlingsbar mark undandrages jordbruket och får ligga till skog».*

Så långt lektor Arenander.

Vore det inte skäl i att vidtaga kraftiga åtgärder i syfte att hämma emigrationen? Inte genom lagstiftning, utan genom upplåtande av jord och utförandet av därmed sammanhängande företag. Statsmakterna böra icke längre blunda för den landsfara, som emigrationen dock innebär.

Det har beräknats att varje person kostar nationen, lågt räknat, 2,000 kronor. En nettoutvandring av 178,314 människor åren 1902—1912 gör en nationalförlust av 356,628,000 kronor — över 32 miljoner kronor om året! Vi ha absolut inte råd till en sådan export.

Staten bör utan räddhåga gripa sig an med åtgärder, som äro ägnade att bevara svenskarne åt Sverige. En effektiv åtgärd i sådan riktning är Norrlands kolonisation. Villkoren härför synas vara, att domänstyrelsen och dess tjänstemän befrias från all befattning med den jord, som är användbar för odling. Särskilda organ för kolonisationen skapas. Inte byråkratiska ämbetsverk utan affärsmissigt arbetande byråer. Kolonister lämnas högre anslag än det nu utgående, och detta utbetalas i den mån arbetet fortskrider. I annat fall försvåras och fördröjes arbetet av brödbekymmer. Tryggad besittningsrätt och skogsallmänningar. Och först och sist kommunikationer. Ingen skall genom oriktiga förespeglingar lockas dit upp. Men sanningsenliga redogörelser för förhållandena spridas över landet så att vanföreställningar om Norrland skingras, och på grundvalen av dessa skildringar skola många sörlänningar slå sig ner i Norrland i stället för i Kanada.

De stora kronoskogarna i Norrland äro en guldgruva för staten, trots frånvaron av skogsvård. Västerbottens län ensamt gaf staten en nettobehållning av mer än tre miljoner kronor för 1911. Och behållningen uppgår till detta belopp varje år. Men av denna summa stannar blott en liten bråkdel kvar i form av anslag till utdikningar, vägar m. m. Huvudparten tillföres statskassan för andra ändamål. Därest ett större belopp användes för kolonisation skall även jordbruket liksom nu skogen bidra till att göra landet rikt och dess försvar starkt.

Det finns folk som redan för sju, åtta år sedan begärde att få arrendera en bit kronojord, men fingo avslag. De ha förnyat försöket, men

med samma resultat. Trots detta ha de ännu kvarvarande likväl icke uppgivit allt hopp. De vänta ännu att få sin önskan uppfylld. Men det bör icke väcka alltför stor förvåning om de människor, som icke kunna få besitta en bit kronojord ens på de mest otrygga villkor, göra sig den frågan: vad ha vi att försvara? Och de lära väl ha något fog för den frågan, då de se att en tall har större värde för staten än en människa. Det är nödvändigt för försvarets skull, för landets skull att förhållandena ändras. Folket måste känna att det har något att försvara. Med ett missnöjt folk, som kanske saknar det nödvändigaste och som förvägrats att besitta och bruka en enda liten fläck av den fosterjord, som dock är deras, vinner man inga stora segrar.

Här är ett verksamhetsfält, där *alla* borde kunna enas till kraftig handling. Det gäller att skaffa folket arbete i eget land, att stärka försvaret och att rycka upp de slumrande miljonernas land till den rangplats bland de europeiska nationerna, som detsamma har alla förutsättningar att intaga.

Extra ordinära åtgärder erfordras härför. Men statsmakterna känna icke förhållandena. De känna ej heller vad som kräves för att verksamt främja kolonisationen. För att få kännedom härom borde en parlamentarisk kommission utses med uppgift att under stundande sommar företaga studieresor däruppe och omedelbart framlägga sina erfarenheter och föreslå åtgärder, som i första hand anses nödvändiga och lämpliga i syfte att genom Norrlands kolonisation hämma den förödande emigrationen.

På grund av det anförda får jag vördsamt hemställa,

att Första kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa skyndsamt utredning om de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för emigrationens hämmande genom ett kraftigt främjande av Norrlands kolonisation.

Stockholm den 3 februari 1914.

Gustav Rosén.